

**Parafia św. Mikołaja w Żarnowie
Towarzystwo Przyjaciół Żarnowa**

Nr 2

NICOLAUS

**grudzień '2004 -
- styczeń '2005**

**Dekanaty
Ziemi
Opoczyńskiej**

**Święta Narodowe
w Żarnowie**

**1000 lat
ŻARNOWA**

**Spotkanie Rodziny Radia Maryja
w Parafii św. Mikołaja w Żarnowie**

Z dziejów żarnowskiego kościoła...

**Uroczystości upamiętniające
ks. ROMANA KOTLARZA -
Obroncę Godności i Praw Człowieka,
Męczennika Robotniczego Protestu
w Radomiu**

Jest cicho. Choinka płonie.
Na szczycie cherubin fruwa.
Na oknach pelargonie,
blask świeczek złotem
zasnuwa,
a z kąta, z ust brata płynie
kolęda na okarynie:
Lulajże, Jezuniu...

Konstanty Ildefons Gałczyński

Kiedy będziesz wypatrywał,
dostrzeżesz Gwiazdę Betlejemską.
Jeśli będziesz szukał,
odnajdziesz Gwiazdę Zbawienia.
Zapagniesz,
a usłyszysz słowa prawdy.
I będziesz szczęśliwy.

Katarzyna Rajewska

Śpiewajcie Panu pieśń nową,
śpiewajcie Panu wszystkie
krainy!

Śpiewajcie Panu,
błogosławcie
Jego imię, z dnia na dzień
głoście Jego zbawienie!

Psalms 96, 1-2

Wielu tworzy świat,
wielu mieszka w nim,
wielu myśli, że ich jest
najlepszy.
Narodzony Jezus jest najlepszy!

Dominik Morawski

W tym objawiła się miłość
Boga ku nam,
że zesłał Syna swego
Jednorodzonego
na świat, abyśmy życie mieli
dzięki Niemu.

Pierwszy List św. Jana 4, 9

Tajemnicę przesypując w sobie
jak w zamkniętej kadzi ziarno,
jechali Trzej Królowie
przez ziemię rudą i skwarną...

Krzysztof Kamil Baczyński

A oto gwiazda,
którą widzieli na Wschodzie,
szła przed nimi,
aż przyszła i zatrzymała się
nad. miejscem, gdzie było
Dziecię.

Ewangelia wg św. Mateusza 2, 9b

Grom, błyskawica!
Stań się, stało.
Matka dziewica,
Bóg ciało.

Adam Mickiewicz

Kiedy tam przebywali,
nadszedł dla Maryi czas rozwiązania.
Porodziła swego pierworodnego
Syna,
owinęła Go w pieluszki i położyła w
żłobie.

Ewangelia wg św. Łukasza 2, 6-7

Matko Boża z Betlejemu
nad Dzieciątkiem pochylona,
każde dzieciątko polskiej ziemi
w swe matczyne weź ramiona.

J. Maikowski

A Słowo stało się ciałem
i zamieszkało wśród nas.
I oglądaliśmy Jego chwałę,
chwałę, jaką Jednorodzony
otrzymuje od Ojca
pełen łaski i prawdy.

Ewangelia wg św. Jana 1, 14

Boże Narodzenie...

To czas, kiedy łączy się to, co Boże, z tym co ludzkie, kiedy szczególnie czcimy tajemnice wcielenia Jezusa Chrystusa...

Ten czas przybliża nam tę rzeczywistość – świętą, sprawiedliwą, za którą tęskni ludzkie serce...

Niech więc ten czas będzie obfity w radość, pokój i nadzieję! Niech przybliży nas do Chrystusa, by On był mocą naszej codzienności. Z każdym z Was – drodzy czytelnicy NICOLAUSA – łamiemy się w duchu opłatkiem, symbolem miłości i jedności...

Niech Nowy 2005 rok, który przed nami, będzie obfity w Boże Błogosławieństwo, zdrowie, wszelką pomysłowość w życiu rodzinnym i opiekę Matki Najświętszej...

Szczęść Boże!

ks. kan. Jan Kruk

ks. Marek Maciążek

20 września '2004

Spotkanie Rodziny Radia Maryja w parafii św. Mikołaja w Żarnowie

UROCZYŚĆCI UPAMIĘTNIAJĄCE KS. ROMANA KOTLARZA – OBROŃCY GODNOŚCI I PRAW CZŁOWIEKA – MĘCZENNIKA ROBOTNICZEGO PROTESTU W RADOMIU

Żarnów słynie z przebogatej historii, sięgającej **1000 lat**. Jest niewielkim miasteczkiem, położonym w powiecie opoczyńskim, na pograniczu województw łódzkiego i świętokrzyskiego. Tuż obok bardzo ruchliwej trasy Łódź – Kielce, znajduje się jeden z najciekawszych zabytków środkowej Polski – parafialny **kościół św. Mikołaja**. To monumentalna świątynia, której najstarsza część pochodzi z początków **XII wieku**.

W 2002 roku Żarnów uroczystie włączono do elitarnego grona miejscowości, leżących na **szlaku romańskim**. Nie powinno to nikogo dziwić, bowiem od zawsze Żarnów wymieniano razem m.in. z Inowłodzem, Wąchockiem, Jędrzejowem, Koprzywnicą, Tumem pod Łęczycą, jako miejsce słynne z romańskich zabytków. W czasach Polski Piastów i Jagiellonów Żarnów zaliczany był do najbardziej znaczących obronnych grodów, jako siedziba najpierw księżęcego, a później królewskiego namiestnika – kasztelana żarnowskiego. W miejscowej świątyni odbywały się liczne zjazdy wczesnośredniowiecznych możnowładców. Często bywali tu książęta i królowie, m.in. w 1410 roku zatrzymał się tutaj Władysław Jagiełło, idący z wojskami Korony polskiej pod Grunwald.

Wzniesioną w 1191 roku (a według innych historyków – w **1111 roku**) z ciosów miejscowego piaskowca świątynię katolicką, rozbudowywano w wiekach późniejszych. M.in. w **1510 roku** dobudowano doń gotyckie prezbiterium, natomiast w **1903 roku** do romańsko – gotyckiego niewielkiego kościółka, dobudowano trzy wielkie nawy. I tak najstarsza część świątyni stała się tzw. transeptem, a świątynia wreszcie mogła pomieścić większą ilość wiernych z parafii, która zaliczana była do większych w diecezji sandomierskiej. Charakterystycznym dla żarnowskiego kościoła jest **okrągła romańska wieża** – o charakterze obronnym, jedna z najlepiej zachowanych w kraju.

Kościół parafialny w Żarnowie jest znany w całym kraju ze swej prastarej, prawie 900-letniej historii. **20 września 2004 r.** parafia św. Mikołaja w Żarnowie przeżywała swój wielki dzień. Tego dnia odbyło się w Żarnowie wielkie święto – **uroczystości upamiętniające postać ks. Romana Kotlarza (1928 – 1976)**, Obrońcy Godności i Praw Człowieka, Męczennika Robotniczego Protestu w Radomiu (25 czerwca 1976). Ks. Kotlarz w latach **1956 – 58** był wikarym w Żarnowie, a jego działalność duszpasterska i społeczno – kulturalna jest do dziś żywa w pamięci parafian. Inicjatorem tej wyjątkowej uroczystości był proboszcz żarnowskiej parafii – **ks. kan. Jan Kruk**, a także koło **Przyjaciół Radia Maryja w Żarnowie** i **Towarzystwo Przyjaciół Żarnowa**. Aby upamiętnić postać wielkiego Kapłana – zdecydowano ufundować pamiątkową granitową tablicę, którą postanowiono umieścić w kaplicy Matki Boskiej Różańcowej, w części gotyckiej świątyni. W 2004 roku przypada 50 rocznica święceń kapłańskich ks. Romana Kotlarza oraz 28 rocznica Jego Męczeńskiej Śmierci. Przygotowania do tej wyjątkowej uroczystości trwały od kilku miesięcy, a czynnie włączyła się do nich Rodzina Radia Maryja, już od 2001 roku działająca przy żarnowskiej parafii, pod przewodnictwem **Bożeny Bernackiej**. Wystosowano zaproszenie do Radia Maryja i Telewizji TRWAM, które w swej pielgrzymce po Ojczyźnie, zdecydowały przybyć i do Żarnowa.

W poniedziałek, 20 września 2004 roku w Żarnowie odbyło się spotkanie Rodziny Radia Maryja, na które przybyło **kilka tysięcy osób**, nie tylko z Diecezji Radomskiej (do której teraz należy parafia Żarnów), ale i z całej Polski! Takiej ilości wiernych uczestniczących w Mszy świętej – od bardzo dawna Żarnów nie widział! Ogromną rangę modlitewnych spotkań w Żarnowie – które przez kilka godzin na żywo transmitowały **Radio Maryja i Telewizja TRWAM** – podkreśliła obecność kilkudziesięciu duchownych, w tym ordynariusza Diecezji Radomskiej, **ks. biskupa Zygmunta Zimowskiego**, który przewodniczył Koncelebrowanej Mszy świętej i dokonał odsłonięcia i poświęcenia tablicy pamiątkowej ku czci ks. Romana Kotlarza.

Już od godz. 15⁰⁰ Żarnów zapełniał się grupami wiernych, spośród których najbardziej widoczne były te, w folklorystycznych strojach. Nikogo tutaj to nie dziwi, gdyż Żarnów leży na Ziemi Opoczyńskiej, słynnej z kultywowania rodzimego folkloru. O 16⁰⁰ odbyło się **spotkanie pracowników biur i kół Przyjaciół Radia Maryja i TV TRWAM**, przybyłych do Żarnowa. Dla przybyłych tak licznie pielgrzymów, koło Przyjaciół Radia Maryja w Żarnowie przygotowało posiłek, który podawano w pomieszczeniach koła, zlokalizowanych na miejscowej plebanii.

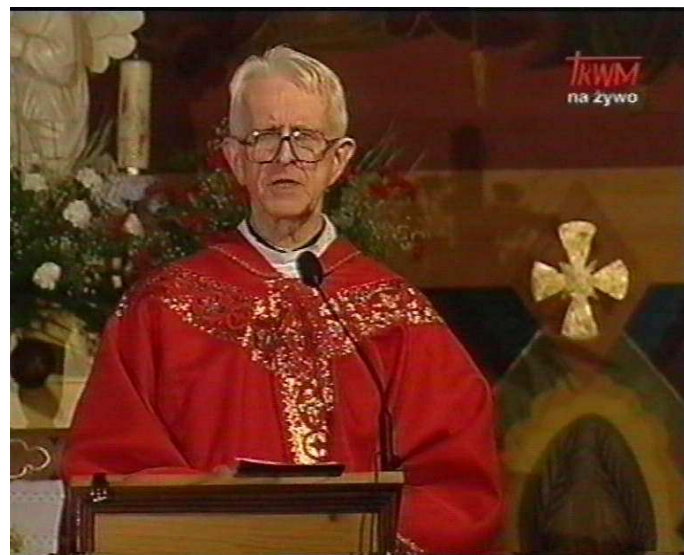
O 18⁰⁰ rozpoczęły się uroczystości, transmitowane przez katolickie media. Ks. wikary **Marek Maciążek** (na zdjęciu) przedstawił porządek spotkania i rozpoczął je tradycyjnie – modlitwą Anioł Pański. Po modlitwie wszyscy uczestniczący w uroczystości wysłuchali **montażu słowno – muzycznego „ŻARNÓW PAMIĘTA”**, której autorem i reżyserem był **Zdzisław Biegała**. Bardzo wzruszającą część artystyczną, w całości poświęconą ks. Romanowi Kotlarzowi, zebrani w kościele wierni nagrodzili gromkimi brawami. Wielu miało łzy w oczach... Wszystkich zebranych w prastarej, pamiętającej piastowskie czasy świątyni, powitał jej proboszcz – **ks. kan. Jan Kruk**. Przedstawił nie tylko najważniejsze fakty z bogatych dziejów parafialnego kościoła, ale i przybliżył codzienne, współczesne życie parafii, będącej siedzibą dekanatu w diecezji radomskiej.

O 18³⁰ rozpoczęła się Msza święta, którą sprawował **JE ks. bp Zygmunt Zimowski**, a homilię wygłosił **O. Hubert Czuma SJ** z Radomia (na zdjęciu). W homilii O. Czuma szczegółowo przedstawił sylwetkę ks. Kotlarza, podkreślając jego wyjątkowe **zasługi na polu konfrontacji prawdy ewangelicznej z ideologią komunistyczną**, która doprowadziła Go do męczeńskiej śmierci w 1976 roku. Zwrócił szczególną uwagę na odwagę tego kapłana, który np. nie dopuszczał do inwigilacji Kościoła przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Kaznodzieja szczególnie wiele miejsca poświęcił **udziałowi ks. Romana Kotlarza w wydarzeniach Radomskiego Czerwca `1976**, akcentując Jego bezkompromisowość w obronie praw robotników, pokrzywdzonych przez partyjne władze. O. Czuma stwierdził, iż *męczeńska śmierć ks. Romana jest świadectwem Jego wierności Bogu oraz autentycznej troski o prawa człowieka*.

Na zakończenie Celebry słowo do wiernych skierował **ks. bp Zygmunt Zimowski**. Powiedział zgromadzonym wiernym, iż *ksiądz Roman Kotlarz głosił cywilizację miłości i dlatego musiał spotkać się z oporem tych, którzy hołdowni cywilizacji śmierci*. Jednocześnie podkreślił wielki udział wszystkich Męczenników w zbawczej misji Chrystusa. Powiedział, iż *do nich także należy ksiądz Roman, który gruntował, strzegł i szerzył cywilizację miłości*. Wskazując na przesłanie, płynące z postawy tego kapłana, ks. biskup stwierdził również: *dzisiaj potrzeba nam wszystkim świadków Ewangelii na wzór ks. Kotlarza*.

Po poświęceniu upamiętniającej ks. Romana Kotlarza tablicy, której dokonali **ks. biskup Zygmunt Zimowski** i **ks. kan. Jan Kruk** – wiernych, zgromadzonych w żarnowskiej świątyni – za pośrednictwem radia – serdecznie pozdrowił dyrektor Radia Maryja i TV TRWAM – O. Tadeusz Rydzik CSsR. Zarówno pozdrowienia, jak i okolicznościowy komentarz, obudziły w zebranych refleksje, dotyczące niedocenianej potęgi katolickich, niezależnych mediów i ich ogromnej roli w życiu społeczeństwa.

Ks. kan. Jan Kruk, główny inicjator modlitewnych spotkań w Żarnowie, zapytany później – przez dziennikarza pisma Diecezji Radomskiej, tygodnika *Ave* – o idee, jakie towarzyszyły mu w zorganizowaniu uroczystości, powiedział m.in. *chcieliśmy w ten sposób przede wszystkim zachować pamięć o postudze w naszej parafii ks. Romana Kotlarza, który pracował w niej przez dwa lata. Wiele osób pamięta dobrze jego poświęcenie, gorliwość duszpasterską, a przede wszystkim nieugiętość w trwaniu przy Chrystusie w czasie nagonki komunistycznej. O tym dziedzictwie nie wolno nam zapomnieć...*

Dopełnieniem Eucharystii była jeszcze **Modlitwa Różańcowa** – w intencji rychłej beatyfikacji ks. Romana Kotlarza, a następnie **Apel Jasnogórski**, który poprowadził **ks. inf. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk** z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Spotkanie w kościele zakończyło się wspólnym śpiewaniem pieśni maryjnych, a wyjątkowo sprawnym – a przez to także oklaskiwanym – organizatorem tej części uroczystości w Żarnowie, był **O. Grzegorz Moj CSsR** z Radia Maryja.

Po powrocie do domu, słuchacze radia mogli wysłuchać *Rozmów Niedokończonych* nt. *Ksiądz Roman Kotlarz – obrońca godności i praw człowieka, Męczennik Robotniczego Protestu w Radomiu*, prowadzonych z Żarnowa. Słuchacze – telefonując do Żarnowa – mogli w audycji na żywo uczestniczyć. W rozmowie w studiu radiowym – zorganizowanym na plebanii – uczestniczyli **O. Hubert Czuma SJ** z Radomia, **ks. kan. Czesław Wala** – kustosz Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Kałkowie – Godowie, **ks. inf. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk**, **ks. Włodzimierz Mazur** – kamilianin, **ks. kan. Jan Kruk** – proboszcz parafii św. Mikołaja w Żarnowie, **O. Grzegorz Moj** z Radia Maryja oraz **Tomasz Świtka**, mieszkaniec Pelagowa – ministrant ks. Romana Kotlarza.

W *Rozmowach Niedokończonych* uczestniczyło kilku słuchaczy z różnych regionów kraju, którzy dzielili się swymi wspomnieniami o ks. Kotlarzu i wspominali Go jako wyjątkowego Kapłana. Słowa wdzięczności należy również skierować do **O. dr Mariana Sojki CSsR**, dyrektora Biblioteki Alfonsjańskiej w Rzymie, który służył radą w przygotowaniach uroczystości, lecz ważne obowiązki uniemożliwiły mu przybycie do Żarnowa. Jednak duchowo był z nami i wziął udział w *Rozmowach Niedokończonych*, dzwoniąc do Żarnowa z Rzymu.

Z okazji uroczystości parafia św. Mikołaja w Żarnowie wraz z Towarzystwem Przyjaciół Żarnowa wydały okolicznościowy pierwszy numer parafialnego pisma *NICOLAUS* (w nakładzie 1000 egzemplarzy), którego treści nawiązywały tematycznie do żarnowskiej pielgrzymki Radia Maryja i TV TRWAM. W 12–stronicowym, ilustrowanym piśmie przedstawiono m.in. życiorys **ks. Romana Kotlarza** ze szczególnym uwzględnieniem Jego Męczeńskiej Śmierci, a także obszernie fragmenty kroniki koła Przyjaciół Radia Maryja w Żarnowie – w której opisano różnorodną działalność oraz ogromne zaangażowanie członków i sympatyków koła w krzewienie popularności Radia Maryja i TV TRWAM w Żarnowie. Ponadto zamieszczono wiersze o ks. Romanie Kotlarzu, autorstwa Anny Wandy Bartczak (Basi Kozakówny) i informacje o patronach żarnowskiej parafii, tj. św. Mikołaju, św. Erazmie i św. Otolii (Otylii). Całość uzupełniono tekstem z chlubnej, choć bardzo bolesnej historii Żarnowa – o mało znanym epizodzie z czasów szwedzkiego *potopu* – bitwie pod Żarnowem 16 IX 1655 r. (z książki Krzysztofa Nawrockiego „Żarnów – wczoraj i dziś”), której kolejna rocznica minęła kilka dni przed modlitelnymi spotkaniami w Żarnowie. Pismo wydano m.in. po to, by kultywować pamięć o ks. Romanie i wzbudzić w czytających miłość do swej „małej Ojczyzny”.

W czasie uroczystości, oprócz licznych darów dla Telewizji TRWAM, został przekazany olejny portret ks. Romana Kotlarza, który wykonała studentka Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach – **Żaneta Leśniewska**.

Żarnowską uroczystość uświetniła również wspaniała wystawa fotografii dokumentujących życie i działalność ks. Romana Kotlarza, zorganizowana przez pochodzącego z Żarnowa – **ks. Stanisława Piekelnika**, studenta KUL. W jednej z bocznych naw kościoła na kilku wielkich planszach wyeksponowano fotografie i kopie dokumentów dotyczących Jego młodości, życia rodzinnego, lat studenckich oraz posługi wikariuszowskiej w parafiach Szydłowiec, Żarnów, Koprzywnica, Mirzec, Kunów, Nowa Słupia oraz pracy duszpasterskiej, jako proboszcza parafii Pelagów.

Z okazji uroczystości, staraniem ks. kan. Jana Kruka, wydano okolicznościowy kolorowy **folder**, promujący piękno kościoła św. Mikołaja w Żarnowie, wraz z Jego przebogata historią. W publikacji, wydanej w imponującym nakładzie 5000 tys. egzemplarzy zamieszczono również informacje o spotkaniu Rodziny Radia Maryja w Żarnowie. Został on rozwieszony do wszystkich okolicznych dekanatów i parafii, a także i do tych, w których przed laty pracował ks. Roman Kotlarz. M.in. to dzięki tej inicjatywie na spotkania modlitewne do Żarnowa przybyło tak wielu wiernych.

Wielkie podziękowania należą się również właścicielom zakładu kamieniarskiego w Żarnowie – państwu **Annie i Zbigniewowi Kmiecikom**, którzy wykonali granitową płytę, na której umieszczony został tekst upamiętniający postać ks. Romana Kotlarza.

Żarnów

Dzisiejszy Żarnów jest gminną miejscowością położoną w powiecie opoczyńskim, w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego. W wiekach średnich był miastem dorównującym rangą znaczącym grodom Polski centralnej, siedzibą książęcego namiestnika – kasztelana. Żarnów może się poszczycić wspaniałą historią i jej relikdami. Nazwę swą prawdopodobnie zawdzięcza żarnom – kamieniom żarnowym, wytwarzanym miejscowo z okolicznego piaskowca, bądź – jak dowodzi inna, niepotwierdzona hipoteza – wypalonemu obszarowi puszczańskiemu (związanemu z gospodarką żarową).

W okresie wczesnopiastowskim Żarnów był siedzibą kasztelanii, która wespół z ośrodkami w Sieradzu, Łęczycy, Spicymierzu, Rozprzy, Rudzie, Małogoszczu i Skrzynnie tworzyła prowincję łęczycką. W 1239 roku tak zwane kasztelanie zapilickie, w tym Żarnów, zostały włączone do Księstwa Sandomierskiego, a więc do Małopolski. W źródłach historycznych Żarnów po raz pierwszy pojawia się w 1065 roku w tzw. *falsyfikacie mogileńskim*. Z owego dokumentu dowiadujemy się o przekazaniu przez Bolesława Śmiałego półtrzeciej grzywny rocznego dochodu z miejscowego zamku benedyktynom w Mogilnie. Kolejna wzmianka z 1136 roku poświadcza przynależność Żarnowa do dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. W 1191 roku arcybiskup Piotr przekazał kościół grodowy wraz z dochodami i dziesięcinami z obszaru kasztelanii kolegiacie NMP w Sandomierzu. W podziale uposażenia między członków kapituły kolegiackiej Żarnów przypadł kantorowi sandomierskiemu. Prawa miejskie średzkie Żarnów otrzymał ok. 1360 roku od Kazimierza Wielkiego, natomiast prawa magdeburskie nadał mu w 1415 roku król Władysław Jagiełło. Niestety, 1 czerwca 1869 roku odebrano je z rozkazu cara Aleksandra II, m.in. za czynny udział mieszkańców w Powstaniu Styczniowym 1863/64 r.

Znaczący gród lokalnej administracji państwowej, jakim był Żarnów, rozwijał się bardzo dynamicznie. Czynnikiem sprzyjającymi były polityka protekcyjna władców, lokalizacja przy głównym szlaku handlowym łączącym Wielkopolskę z Rusią, jak również sąsiedztwo z Puszcza Świętokrzyską i Pilicką oraz obszarami rolniczymi. O znaczeniu grodu świadczyć może zjazd możnowładców (3-7 czerwca 1319 r.) pod przewodnictwem prymasa Janisława, związany z koronacją na króla Polski Władysława Łokietka. Jednak kres świetności grodu położył najazd szwedzki. 16 września 1655 roku pod Żarnowem doszło do jednej z największych bitew wojen polsko-szwedzkich w XVII wieku. Wojska koronne w liczbie dwunastu tysięcy żołnierzy stanęły w szranki z dziewięcioletnią armią Karola X Gustawa, króla Szwecji. Bitwa zakończyła się klęską wojsk polskich.

Poległo około 1000 żołnierzy, a znaczną część ocalałych wzięto do niewoli. Po bitwie Jan Kazimierz zaczął wycofywać się w kierunku Śląska. Ostatecznie kryzys miasta pogłębiły wojna północna oraz epidemie nawiedzające Żarnów w XVIII i XIX wieku. Przebudzenie gospodarcze miasteczka nastąpiło pod koniec XIX wieku wraz z rozwojem Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, w skład którego wchodziły zakłady górnicze z okolic Żarnowa - obszaru bogatego w surowce mineralne: rudy żelaza, piaskowce droбноziarniste i surowce ilaste (gliny). Te ostatnie, wydobywane już w neolicie do produkcji naczyń glinianych, współcześnie są podstawowym komponentem płytek ceramicznych, z produkcji których słyną okolice Żarnowa i Opoczna. Opoczyńskie płytki ceramiczne są doskonałą wizytówką gospodarczą naszego regionu.

Odwiedzający Żarnów turyści z pewnością nie poczują się rozczarowani. Wciąż panuje tam specyficzny klimat, mówiący o dawnej świetności grodu. Wjeżdżając do miasteczka, widzimy wspaniałą, romańską świątynię pod wezwaniem świętego Mikołaja.

Obecna jej bryła jest doskonałym wyrazem artystycznej harmonijnej myśli budowniczych kilku epok, łączy **elementy różnych stylów architektonicznych**. Dzisiejsze zachodnie ramię transeptu, czyli nawy poprzecznej, było niegdyś nawą główną romańskiej świątyni, wybudowanej z inicjatywy władcy prawdopodobnie **w I połowie XII w.**

Wybudowana z rodzimego regularnie obrobionego piaskowca drobnoziarnistego jurajskiego jest doskonałym przykładem romańskiej architektury sakralnej. Szczególnie interesująca jest dobudowana od zachodu okrągła 18,5-metrowa wieża z emporą, służącą podczas nabożeństw jako książecka loża. Empora wsparta jest na dwóch arkadach, spływających na środkowy filar i przyścienne pilastry, których głowice zdobią unikalne motywy roślinne. Bardzo interesujące są również motywy demoniczne (lew, zając, gryf) głowic filarów na piętze empory.

W 1510 roku od wschodu świątynię wydłużono, dobudowując gotyckie, przykryte gwiaździstym sklepieniem prezbiterium – obecnie wschodnie ramię transeptu. Kolejnej zmiany dokonano **w 1903 roku**, kiedy to od północy powstało prezbiterium, a od południa nawa główna z dwoma nawami bocznymi. Świątynia pierwotnie włączona była w system militarny grodu kasztelańskiego.

ŚWIĘTA NARODOWE w Żarnowie

Na szczycie żarnowskiego grodziska wczesnośredniowiecznego, zwanego przez „Górą Szwedzką” (w miejscu, gdzie przed wiekami stał kasztelański zamek), w dniu 3 maja 1923 roku stanął kamienny pomnik, na którym widnieje krzyż, godło polskie oraz anioł pokoju z wieniec laurowym i dębowym.

Wystawiono go na cześć bojowników walczących o wolność Ojczyzny w 1831, 1848, 1863, 1918 i 1920 roku. Niestety, po II wojnie światowej, jakaś zbrodnicza ręka – zapewne jakiegoś poplecznika szerzącego się wówczas bezprawia i pogardy dla przeszłości – sprofanowała pomnik, ścierając datę roku 1920 – wojny polsko-bolszewickiej. Każdego roku – w dniach 3 maja i 11 listopada – społeczeństwo Żarnowa oddaje hołd wszystkim, którzy polegli za wolność Ojczyzny

Na północ od kościoła znajduje się drugi element założenia obronnego Żarnowa – **wczesnośredniowieczne grodzisko** – oddzielone niegdyś od wzgórza świątynnego podgrodzium z drewnianą zabudową. Przed wiekami stał tam okazały zamek kasztelański żarnowskiego.

Według archeologów, była to drewniano – ziemna, trudno dostępna budowla obronna. Gród okalała głęboka fosa. Grodzisko zwane jest współcześnie **Szwedzką Górą**, gdyż według przekazów historycznych, ze szczytu król Jan Kazimierz obserwował przebieg bitwy w 1655 roku. Według legendy wzgórze – kopiec – usypali mieszkańcy Żarnowa na pamiątkę zwycięstwa nad Szwedami polskiej załogi Jasnej Góry w 1655 roku.

Żarnów jest bardzo ważnym przystankiem na szlaku podróżniczym po województwie łódzkim. Bogactwo obiektów krajoznawczych, zabytkowe obiekty sakralne, interesująca architektura drewniana, lasy obfitujące w runo leśne, bliskość rezerwatów przyrody „Jodły Sieleckie” i „Diabla Góra” oraz zalew na rzece Wąglance w miejscowości Miedzna Murowana – mogą sprawić, że turystyczna wyprawa w malownicze zakątki pogranicza województw łódzkiego i świętokrzyskiego dostarczy wielu wspaniałych, a przez to niezapomnianych wrażeń.

Miejsc Pamięci Narodowej w Żarnowie i okolicach jest bardzo wiele. Są to pomniki, cmentarne płyty, kamienne obeliski, przydrożne krzyże, pamiątkowe tablice w kościołach. Te miejsca to hołd złożony ludziom, żyjącym na tutejszej ziemi od setek lat. Im – bezimiennym mieszkańcom prastarej ziemi, tworzącym historię naszego narodu, oddaje się tu głęboki szacunek.

W Żarnowie kultywuje się tradycję naszej „małej Ojczyzny”. Dba się o to, by przeszłość i tradycja tej ziemi – nie zaginęła, by trwała o niej pamięć. Nie ma miejsca na tej ziemi, które by nie było świadkiem jej przeszłości i nie było przesiąknięte jej tradycją. Chlubnym tego dowodem jest działalność 25 pp AK w latach II wojny światowej. Przeszłość jest obecna w przyrodzie i we wszystkim, co stworzyli i zbudowali nasi poprzednicy. Obecna jest w pamięci miejscowego ludu, w zachowanych lokalnych odrębnościach i obyczajach.

Struktury administracji kościelnej w Opoczyńskim...

NA ZACHODNICH KRAŃCACH DIECEZJI RADOMSKIEJ

Polska jest państwem, w którym katolicy stanowią przeważającą część społeczeństwa. Wierni zgrupowani są w diecezjach, kościelnych jednostkach administracyjnych, pozostających pod zarządem biskupa. W 1992 roku dokonano reorganizacji kościelnej w naszym kraju. Zwiększono liczbę diecezji z 26 do 41. Było to podyktowane chęcią większego oddziaływania kurii biskupich na katolicką społeczność oraz zmniejszenia odległości z poszczególnych parafii do diecezjalnych stolic. Stąd też kurie mieszczą się nie tylko w wielkich miastach Polski, ale również w takich miejscowościach jak Drohiczyn, Ełk, Łowicz i Pelplin.

Opoczyńskie znajduje się w **diecezji radomskiej**. Jak wszyscy doskonale wiemy, od niedawna ordynariuszem tej diecezji jest **ks. biskup dr Zygmunt Zimowski**, który zastąpił na tym stanowisku nieodżałowanego **bp dr Jana Chrapka**, zaś biskupami pomocniczymi są **bp dr Adam Odzimek** i **bp dr Stefan Siczek**. Są oni również wikariuszami generalnymi radomskiej kurii. Pierwszy biskup diecezji radomskiej – **ks. bp dr Edward Materski** – o czym szeroko informowały media, został rezydentem i biskupem-seniorem. Diecezje dzielą się na dekanaty. A dekanat w kościele rzymsko-katolickim to przeważnie kilka lub kilkanaście parafii, stanowiących jednostkę administracyjną podległą bezpośrednio władzy diecezjalnej, stojącego między kurią a proboszczami parafii.

W naszym regionie – na Ziemi Opoczyńskiej – znajdują się **trzy dekanaty: drzewicki, opoczyński i żarnowski**. **Dekanat drzewicki** składa się z 11 parafii, w których pracuje 17 księży. Obejmuje 14 kościołów i kaplic. W jego skład wchodzi parafie w **Bielinach, Domasznie, Drzewicy, Gielniowie, Klwowie, Łęgonicach Małych, Nieznamierowicach, Odrzywole, Radzicach, Rusinowie** i **Sadach**. Niektóre parafie, posiadają kościoły i kaplice filialne. I tak, parafii gielniowskiej podlegają kościoły w **Rożku** oraz **Mechlinie**, natomiast parafii Łęgonice Małe – kościół w **Myślakowicach**. Dekanat drzewicki położony jest na pograniczu województw: łódzkiego i mazowieckiego, a jego większa część leży w powiecie przysuskim.

Dekanat opoczyński składa się z 10 parafii, w których posługę kapłańską pełni 33 księży i zakonników. Ta liczba kapłanów sprawia, iż jest on największy w regionie. Ma na to również fakt, iż w samym Opocznie pracuje 14 księży, a np. w Studziannie – 8 księży i zakonników, członków Kongregacji Filipinów. Parafie znajdują się w **Białaczowie, Krańcicach, Libiszowie, Mroczkowie Gościnnym, Opocznie, Petrykozach, Sołku, Studziannie** i **Żelazowicach**. W Opocznie znajdują się trzy parafie: **św. Bartłomieja, Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny** i **Podwyższenia Krzyża Świętego**. W dekanacie opoczyńskim znajduje się szereg kościółków filialnych i kaplic. W sumie obejmuje on 16 miejsc kultu religijnego. Parafii białaczowskiej podlega kaplica w tamtejszym **Domu Pomocy Społecznej**, parafii Libiszów – kościół w **kol. Kruszewiec**, parafii św. Bartłomieja w Opocznie – kościół w **Karwicach** i kaplica w domu **Sióstr Służek NMP Niepokalanej**, natomiast parafii Podwyższenia Krzyża Świętego – **kościół św. Rocha**. Dekanat opoczyński w całości znajduje się na terytorium powiatu opoczyńskiego.

Dekanat żarnowski liczy również 10 parafii, w których pracuje 18 księży. Dekanat obejmuje 16 kościołów i kaplic. Parafie znajdują się w **Bedlnie, Chełstach, Dąbrowie nad Czarną, Machorach, Skórkowicach, Sławnie, Paradyżu (Wielkiej Woli), Wójcinie, Zachorzowie** i **Żarnowie**. Parafii w Bedlnie podlega kościół filialny w **Koliszowach**, parafii w Chełstach – kościół w **Zdyszewicach**, parafii Paradyż – kaplica Sióstr Prezentek w **Jankowie** oraz kościoły filialne w **Przyłęku** i **Sokołowie**, a parafii Skórkowice – kaplica w **Sulborowicach**. Należy tu podkreślić, iż na terenie tegoż dekanatu znajduje się najstarszy zabytek sztuki sakralnej naszej ziemi. Jest nim prawie 900-letni **kościół św. Mikołaja** w **Żarnowie**, który – czego dowodzą najnowsze badania – rozpoczęto budować na przełomie XI i XII wieku. Po kilkukrotnych przebudowach ma on charakter monumentalnej bazyliki i jest niewątpliwie jedną z największych i najokazalszych świątyń w Opoczyńskim.

Dekanat żarnowski charakteryzuje się tym, iż położony jest na pograniczu dwóch województw: łódzkiego i świętokrzyskiego, oraz trzech powiatów: opoczyńskiego, piotrkowskiego i koneckiego.

Przed kilku laty dekanaty żarnowski i opoczyński, były znacznie bardziej rozbudowane. Dekanat żarnowski obejmował dodatkowo trzy parafie: Ojców Cystersów w **Sulejowie-Podklasztorzu** (zabytek klasy „0”), **Łogie Rządowe** (z kościołami filialnymi w **Radoni**, **Karolinowie** i **Zarzęcinie**) oraz **Zajączków** z kościołem w **Mniszkowie**. Reorganizacja sprawiła, iż owe parafie (choć należące do kulturowego dziedzictwa Ziemi Opoczyńskiej) weszły w skład dekanatu tomaszowskiego, którego siedzibą stała się parafia św. Marcina w Tomaszowie. W skład tego dekanatu weszły również kościoły w **Brzustowie**, **Kamieniu**, **Kunicach** oraz **Smardzewicach**, należące od wieków do dekanatu opoczyńskiego.

Ziemia Opoczyńska wraz z terenami bezpośrednio doń przylegającymi, jest również siedzibą wielu zgromadzeń zakonnych męskich i żeńskich. I tak wspomniani Ojcowie **Cystersi** mają swą parafię w Sulejowie – Podklasztorzu, Ojcowie **Filipini** w Studziannie, a zakonnicy zwani **Braćmi Mniejszych Konwentualnymi** w Smardzewicach. **Siostry Albertynki** mieszkają i pracują w Białaczowie i Drzewicy, **Siostry Maryi** w Studziannie, a **Siostry Prezentki** w Jankowie koło Paradyża. Ponadto istnieją żeńskie zgromadzenia zakonne bezhabitowe reprezentowane w Opoczyńskim przez **Siostry Sercanki** ze Smardzewic oraz **Siostry Służki** z Drzewicy, Klwowa, Nieznamierowic, Opoczna i Sławna.

Łudność zamieszkująca nasz region zawsze wykazywała dużą pobożność i przywiązanie do kościoła rzymsko-katolickiego. Symbolem tego jest prawie **50 kościołów i kaplic**, a także miejsca kultu religijnego, uznawane przez wierne za święte. Studzianna słynie z obrazu **Matki Boskiej Studziańskiej**, przedstawiającego świętą rodzinę spożywającą wieczerzę. W Smardzewicach czci się XVII-wieczny **obraz św. Anny Samotrzcęć**, a w Paradyżu również XVII-wieczny **obraz Chrystusa Cierniem Koronowanego**. Miejsca te zawsze były i są celem wędrówek wielu pątników, nie tylko z naszego regionu. Bo kultura nasza jest nierozzerwalnie związana z Kościołem.

Widowym tego świadectwem są właśnie obiekty architektury i sztuki sakralnej oraz struktury kościoła rzymsko-katolickiego Opoczyńskiej Ziemi.

DEKANAT ŻARNOWSKI

B E D L N O , p.w. św. Anny
Bedlno 74, 26-200 Końskie; tel. (041) 372 16 14
gm. Końskie; pow. konecki; woj. świętokrzyskie
Liczba mieszkańców: 2300

C H E Ł S T Y , p.w. Miłosierdzia Bożego
Z D Y S Z E W I C E , p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego
Chełsty 44; 26-330 Żarnów; tel. (0-44) 757 71 23
gm. Żarnów, pow. opoczyński, woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 820

DĄBROWA NAD CZARNĄ

p.w. św. Piotra i św. Pawła
ul. Kościelna 73; 26-337 Aleksandrów; tel. (044) 756 90 14
gm. Aleksandrów, pow. piotrkowski, woj. łódzkie.
Liczba mieszkańców: 2890

M A C H O R Y , p.w. Niepokalanego Serca Maryi
Machory 5a, 26-242 Ruda Maleniecka; tel. (0-41) 373-11-82
gm. Ruda Maleniecka; pow. konecki, woj. świętokrzyskie
Liczba mieszkańców: 313

S K Ó R K O W I C E , p.w. św. Łukasza
26-330 Żarnów; tel. (0-44) 757 87 11
gm. Żarnów, pow. opoczyński, woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 2080

S Ł A W N O

p.w. św. Geroncjusza i Wniebowzięcia NMP
26-332 Sławno 99; tel. (0-44) 757 16 16
gm. Sławno, pow. opoczyński, woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 3130

W I E Ł K A W O Ł A (P A R A D Y Ż)

p.w. Przemienienia Pańskiego,
ul. Konecka 6; 26-333 Paradyż; tel. (0-44) 758 40 11
gm. Paradyż, pow. opoczyński; woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 3440

W Ó J C I N , p.w. św. Andrzeja

Wójcin 91, 26-333 Paradyż; tel. (0-44) 758 41 57
gm. Paradyż, pow. opoczyński, woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 1680

Z A C H O R Z Ó W , p.w. Michała Archanioła
Zachorzów 74, 26-332 Sławno tel. (0-44) 757 38 35
gm. Sławno, pow. opoczyński; woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 810

Ż A R N Ó W , p.w. św. Mikołaja
ul. Szkolna 12, 26-330 Żarnów, tel. (0-44) 757 70 31
gm. Żarnów, pow. opoczyński, woj. łódzkie
Liczba mieszkańców: 3500

Sanktuaria Diecezji Radomskiej

Ziemia Opoczyńska miejscami kultu religijnego stoi. Wiadomo o tym nie od dziś. Zabytkowych kościołów i kaplic w dekanatach drzewickim, opoczyńskim i żarnowskim jest mnóstwo. Ba, znajdują się u nas także **sanktuaria**, których w innych diecezjach jest mało. Pierwsze i najświęniejsze koronowane sanktuarium w diecezji mieści się na naszej ziemi – w **Stuziannie**. Obraz ukazujący Świętą Rodzinę przy wieczerzy nosi tytuł **Matki Bożej Świętorodzinnej** i pochodzi z II połowy XVII wieku.

Przez mieszkańców naszego powiatu jest nazywana Panią Ziemi Opoczyńskiej. Autorem obrazu jest Claude Callot, malarz Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego. W 1968 roku obraz otrzymał papieskie korony, które założył prymas **Stefan Wyszyński**.

Sanktuarium w **Wysokim Kole k. Kozienic** posiada obraz ukazujący Matkę Bożą z Dzieciątkiem i różą w prawej dłoni. Powstał na początku XVII wieku i posiada tytuły **Królowej Różańca Świętego** i **Wysokokolskiej Matki Różańcowej**.

Uroczyste nałożenie koron miało miejsce 18 sierpnia 1974 roku. Głównym koronatorem był również kardynał **Stefan Wyszyński**.

Inne sanktuarium mieści się w **Błotnicy k. Radomia**. Obraz należy do słynnej grupy wizerunków Madonn Piekarskich, rozmieszczonych na terenie Polski i Czech. Pochodzi z XV wieku i nosi tytuł **Matki Bożej Pocieszenia**.

Obraz koronował 21 sierpnia 1977 roku kardynał **Karol Wojtyła**.

Miejsce kultu Matki Bożej mieści się w **Skrzyńsku k. Przysuchy**, które przed laty zaliczane było do Ziemi Opoczyńskiej. Obraz również należy do grupy Madonn Piekarskich. Nosi tytuł **Matki Bożej Staroskrzyńskiej**. Koronacji dokonał 6 września 1998 roku prymas kardynał **Józef Glemp**.

Ostatnie koronowane sanktuarium w diecezji radomskiej znajduje się w **Czarnej k. Końskich**. Obraz pod względem ikonograficznym należy do rodziny słynnego rzymskiego obrazu *Salus Populi Romani*, który ukazuje Matkę Bożą z Dzieciątkiem błogosławiącym na sposób starożytności. Obraz powstał w XVIII wieku i obecnie nosi tytuł **Matki Bożej Wychowawczynie**. Koronacji dokonał 5 września 1999 roku prymas Polski **Józef Glemp**.

Sanktuaria maryjne niekoronowane znajdują się w **Jarosławicach, Łagowie Kozienickim, Radoszycach, Roznieszewie, Kałkowie-Godowie, Skarżysku-Kamiennej**. Natomiast sanktuaria niemaryjne mieszczą się w **Paradyżu – Wielkiej Woli** i **Smardzewicach**.

Z dziejów żarnowskiego kościoła...

29 czerwca 1893 roku wydarzyła się w Żarnowie wielka tragedia. Wybuchł gigantyczny **pożar**, niszcząc niemal cały Żarnów wraz ze „starożytnym” (jak wówczas mawiano) romańsko – gotyckim kościołem św. Mikołaja. W Żarnowie pozostało zaledwie kilka domów. Kościół przedstawiał obraz kompletnej ruiny, ubodzy parafianie – mający mnóstwo pracy przy odbudowywaniu swych domostw – mimo, iż pragnęli, to jednak nie bardzo mogli dokonać remontu.

Przez 10 lat (1893-1903) stały „*okopcone mury przykryte słomą*” zabytkowej i już wówczas prawie 800-letniej zabytkowej świątyni. Proboszczowi **Franciszкови Lubieńskiemu** (1877-96) nie starczyło sił ani energii, by podjąć trud odbudowy kościoła.

Jednak jego następca, **ksiądz Jan Wencel** (1897-1915) w **1903 roku** podjął nieprawdopodobne dzieło znacznej rozbudowy „*starożytnej świątyni*”, bez naruszania zabytkowych części romańskich i gotyckich.

O jego wielkiej trosce o zabytkowy, choć zrujnowany kościół, świadczyć może fakt zaangażowania do realizacji tego zamierzenia, wybitnego polskiego architekta – **prof. Stefana Szyllera (1857-1933)**.

Ksiądz Wencel wspólnie z prof. Szyllerem zdecydowali, że romańsko-gotycki kościół będzie transeptem (poprzeczną nawą) monumentalnej, trzynawowej świątyni, zbudowanej w stylu neogotyckim. Fundatorami kościoła mieli być żarnowscy parafianie, którzy na pokrycie kosztów budowy zobowiązali się przeznaczyć 33 tysięcy rubli.

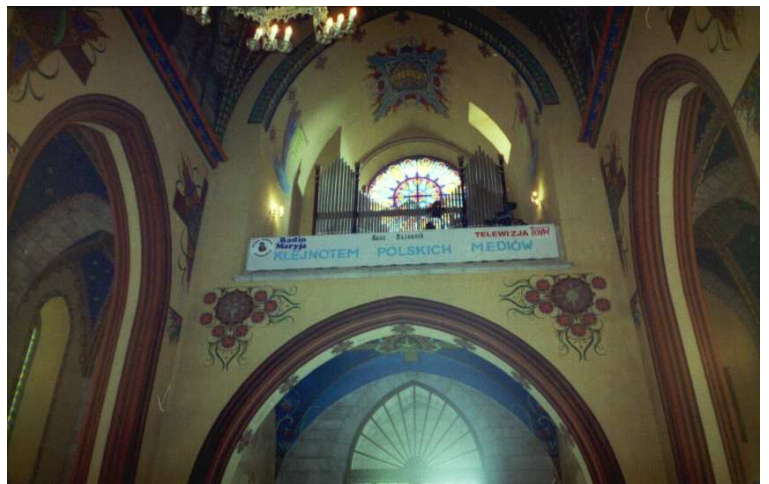
W praktyce jednak składanie ofiar przebiegało dosyć opornie i zarówno komitet budowy kościoła, jak i proboszcz Wencel, musieli ubiegać się o pomoc sekwestratora w ściąganiu składek. Do budowy użyto **ciosów miejscowego piaskowca**, podobnego wielkością do tych, z których wzniesiono romańską i gotycką część kościoła. Prace murarskie prowadzili podmajstrzy: Adam Zakościelny, Franciszek Kowalski i Wincenty Wierzbicki. Ten ostatni był równocześnie i dekarzem. Kamieniarzami byli Jan Baranowski i Karol Kazusek. Materiały do rozbudowy kościoła nabywano w całym kraju. I tak np. okna sprowadzono z Włocławka, czerwoną dachówkę z Warszawy, natomiast rozmaite farby z Helenówka koło Pruszkowa. Jednie drewno i materiały wykonane z żelaza, zakupiono w Pile koło Końskich, Rudzie Malenieckiej i Sulejowie. Zakładano **budowę wieży** nad frontonem kościoła, jednak tuż po rozpoczęciu jej budowy okazało się, że pękają ściany fasady i nadproża portali, co spowodowało wstrzymanie prac. Tuż przed I wojną światową, budowa kościoła została ukończona, choć jej stan współcześni oceniliby jako surowy. Od tego czasu po dzień dzisiejszy, kolejni proboszczowie żarnowskiej parafii, wyposażają i upiększają monumentalną świątynię.

Prof. Władysław Łuszczkiewicz, XIX-wieczny monografista romańsko-gotyckiego kościoła, pisał: „*Kościół w Żarnowie to zabytek stworzony do studiów naukowych. Każda epoka przynosi swą cegielkę, zostawiając dawne przydaje nowe. Wdzięczny też to trud dla badacza sztuki, ułatwiony o ile okoliczności dozwolają mu się dłużej zatrzymać i wracać kilkakrotnie do pomnika dla sprawdzenia zagadkowych kwestii, których tyle on daje*”. Zarówno on, jak i słynny malarz i poeta **Stanisław Wyspiański** zachwycali się kościołem w Żarnowie.

I oto w kilkanaście lat po napisaniu tych słów, dzięki operatywności księdza Jana Wencła i talentowi architekta Stefana Szyllera, **w stylu neogotyckim dobudowano trzy nawy**, z których środkowa jest znacznie wyższa i szersza od bocznych. Dobudowana część kościoła stanowi interesujący zwornik architektoniczny między dawnymi a nowymi laty, między wiekiem XII a XX. Mieści w sobie kilka epok stylowych: **romańską** – wieżę i zachodnie ramię transeptu, **gotycką** – wschodnie ramię transeptu i **neogotycką** – nawy główne oraz prezbiterium. W wyposażeniu wnętrza dwa ołtarze reprezentują **renesans i barok**.

Ksiądz Jan Wencel troszczył się nie tylko o rozbudowę kościoła, ale i o zabytki kultury materialnej znajdujące się w kościelnych archiwach. Z uwagi na fakt, iż mogłyby one ulec zniszczeniu, przekazał je do biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu. Jednym z zabytków był rękopis jednego z dzieł ...**Francesco Petrarki** (1304-74), włoskiego poety będącego twórcą wielu arcydzieł światowej literatury.

Pamiętajmy o grobie ks. Jana Wencła na naszym parafialnym cmentarzu. To właśnie Jemu zawdzięczamy współczesny wygląd Naszego Kościoła...

Proboszcz parafii św. Mikołaja w Żarnowie – ks. kan. Jan Kruk

Do Żarnowa przybyli wierni nie tylko z naszej diecezji...

Spotkanie Rodziny Radia Maryja w parafii św. Mikołaja w Żarnowie

Mszy Świętej przewodniczył JE Bp Zygmunt Zimowski...

Montaż słowno-muzyczny „Żarnów pamięta”...

Na uroczystości przybyło kilkudziesięciu księży...

Żarnowski kościół nie pomieścił wszystkich przybyłych wiernych...

Poświęcenie pamiątkowej tablicy ku czci ks. Romana Kotlarza...

NICOLAUS

Pismo Parafii św. Mikołaja
w Żarnowie i Towarzystwa
Przyjaciół Żarnowa
Redakcja:
Krzysztof Nawrocki